

Sinteză

LITERARE - CRITICE - SOCIALE

Itinerarii spirituale

De poimine, întreaga lume va fi cu ochii pe cele ce se vor întâmpla la Barcelona. După părerea mea, evenimentul sportiv al Jocurilor Olimpice poate și trebui să fie transformat într-un pretext pentru noi lecturi. În locul itinerariilor reale, noi cei rămași acasă vom putea parcurge, pe calea cărților, itinerarii spirituale care să ne familiarizeze cu lumea spaniolă: cea din trecut și cea actuală. Scriu aceste rânduri după o săptămână de hispanizare intensivă, cu un vîraf de volum în față, încințat și, în același timp, nemulțumit. Îmi dau seama că în cele trei pagini pe care le am la dispoziție nu pot reține decât un număr redus de aspecte. Mi-e imposibil, de pildă, să mă refer aci la mitul lui Don Juan, la tauri și tauro-machie, la arta catalană, la înțeleșurile noțiunii de Spania. N-am loc pentru comentarii religioase sau pentru note asupra mentalității locale. Să totuși, dincolo de insatisfații, cred că aceste trei pagini sugerează ceva: imaginea unei țări care „s-a democratizat fără traumatisme”, a unui oraș cu visuri și probleme, a unui spațiu cultural și moral în care, români și spanioli sunt, întotdeauna, bine.

Constantin CĂLIN

Ce va fi acest oraș în 1993?

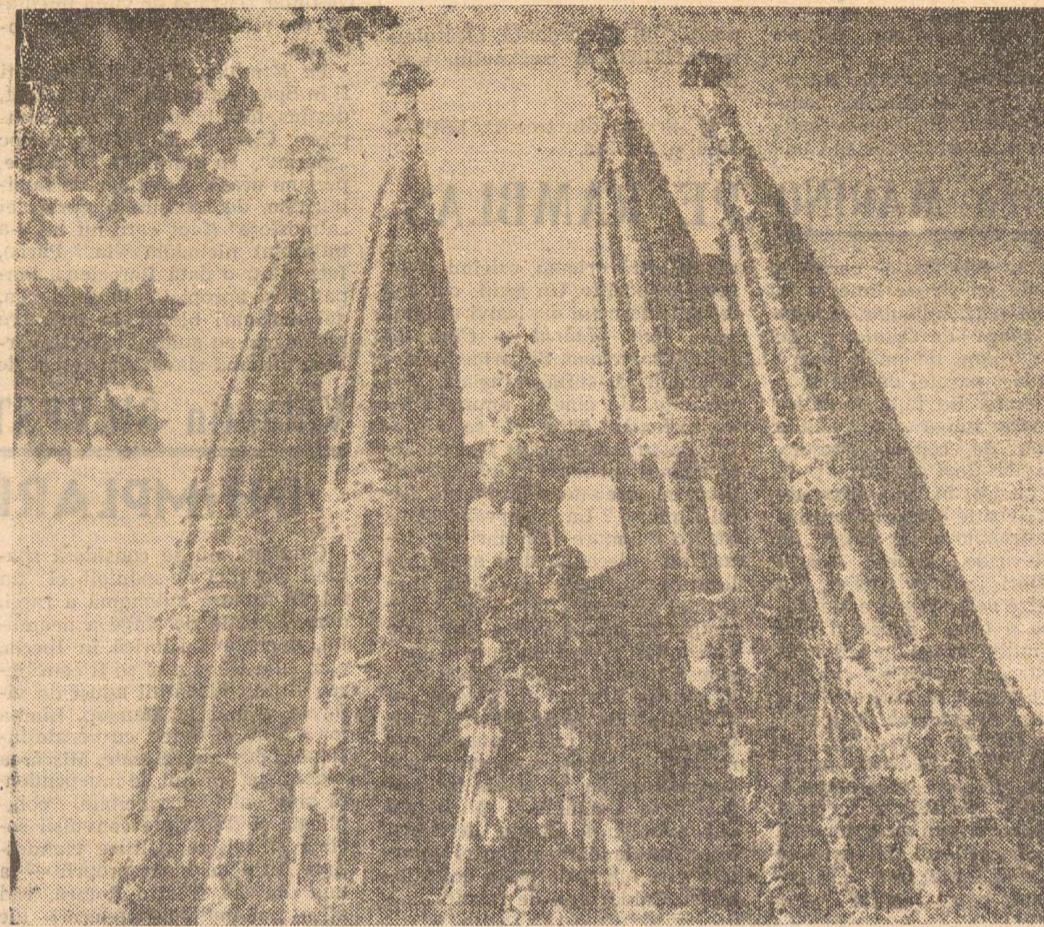
• Un dialog între Manuel Vazquez Montalban și Jean-François Fogel.

— Nu vă neliniștește faptul că revistă franceză consacră un număr Barcelonei?

— Nu, eu cred că francezii au un străvechi drept literar asupra Barcelonei. Bineîntele, ei au și o veche prejudecătă, ideea că Africa începe în Pirinei. E ceea ce se poate citi în textele lui Gautier și auzi în simfonia lui Saint-Saëns intitulată „Africa” și plină de muzici spaniole. Însă dincolo sau în interiorul acestei prejudecăți se funcționează și care a servit un pic la imaginarea Spaniei, scriitorii spaniole au acordat întotdeauna un loc aparte Barcelonei. El au vizionarea unui port mediteranean, a cetății colțătoare pe care o presupune. Orașul este aproape o invenție literară amorsată prin descrierea rambles-urilor de către George Sand. Numele de Barri Chino (un cartier barcelonez — n. trad.) este fixat de Carco. Se cunoaște lumenul de căre povestea Genet în *Jurnalul unui hoț*. Bun, este clar că toți scriitorii rămân în burta orașului, din care nu mai ieș. Însă străinii au întotdeauna o vizuire redativă și mistificatoare a unui oraș.

— Dați mi atunci vizuirea dvs. asupra orașului.

— Oh, a mea, e un oraș care se găsește în memoria. Poate trebuie să văd în asta un semn de bătrînețe, însă Barcelona care mă interesează dispără. E aceea din copilăria mea. Sunt născut în acest Barrio Chino. Era o lume



• Gaudi — „Sagrada Familia” (1883). Fațada.

finalmente, din teama că trecutul nu va fi pus la punct, sau visul atins, se predă oricărui poate face ceva și asta se regleză prin speculații, prin convertirea orașului în piață de pămînt. Speram că de data aceasta, într-o situație democratică, totul va fi hotărît într-o manieră mai democratică. Ei bine nu, și totuși lumea se teme că orașul eșuează, că el nu și va împlini ambițiile.

— Nu-i așa că Barcelona are un gust intim pentru înfringere? A fi capitala unei Catalonia care și celebrează sărbătoarea națională în ziua celei mai mari înfringeri militare (11 septembrie) înseamnă a se afișa ca victimă.

— Eu văd adesea lucrurile tot așa. Catalonia are sentimentul de a fi victime. Acesta e de altfel folosul politic. Însă ideea are o îndreptățire de a fi. Un membru al școlii lui Freud zicea că cel mai rău lucru care poate să i se întâmple unei persoane suferind de un complex de persecuție este de a fi persecutat pentru că e bun. Așa e Barcelona. Relația cu Madridul e un pact rău conceput. Puterea politică și ideologică a statului spaniol este de așa natură că există o relație ingălă, în ciuda ființării instituțiilor proprii Cataloniai. Există deci o dificultate de a se afirma și de a normaliza din acest fapt cultural: a fi catalan.

— Ce vrei să spuneți?

— E foarte dificil de înțeles. Nu există nici un echivalent altundeva în Europa printre naționalitățile asuprile. Cind vorbeam de speculația care urmează unui mare proiect al orașului, puteam să fel de bine să zic: brutalitatea pieței se impune pentru că nu există în Catalonia instituții publice la fel de bogate ca aiurea în Europa sau ca în Madrid. E o problemă, căci dacă dominația unei capitale asuprile unei zone economice sărare a unei țări vine de la sine, Catalonia și contrarul, ea este foarte bogată. Si apoi există o manifestare a centralismului care nu se explică. Ar trebui să văzut de căte ori în spaniol se simte atacat cind el audă vorbindu-se catalana. E ca și cum ar fi pierdut o parte a suveranității

10 cărți despre Spania

Mihai Kogălniceanu, „Note despre Spania”, EPL 1967 • Mihai Ralea, „Spania”, în „Serieri din trecut”, ESPLA 1956 • Romulus Cioflec, „Cutreierind Spania”, ed. I, 1928; ed. II-a, Ed. Sport-Turism 1988 • Geo Bogza, „Spania în inimă și conștiința mea”, Ed. Politică 1980 • Valter Roman, „Sub cerul Spaniei”, Ed. Militară 1972 • Valentín Silvestru, „1000 de ore în Spania”, Ed. Albatros 1972 • Adrian Marino, „În Olé, Espana!”, Ed. Eminescu 1974 • Gheorghe Rădulescu, „Spania”, Ed. Științifică și Encyclopedică 1977 • Petre Lascu, „Seriori din Spania”, Ed. Politică 1980 • Radu Bogdan, „Jurnal spaniol”, Ed. Sport-Turism 1990. (H. C.)

(Continuare în pag. a IV-a)

SĂPTĂMINAL EDITAT
DE S.C. „DEȘTEPTAREA”
S.A. BACAU

Nr. 8 (57)

Coordonator:
Constantin CĂLIN

Ana BLANDIANA

Sagrada Familia

Știam că e un templu neternimat. Știam că e o capodoperă. Știam silueta încertă din ilustrație și din manuale de artă, mereu învăluită în ceva secret, în ceva nespus pînă la capăt, și am mers kilometri întregi pe bulevardul barcelonez, mărginit de platani albi și firavi portocali, lăsindu-ne călăuziți de profilul ei de neconfundat, desenat sigur, cu un fel de neglijență, pe cer. Cind am ajuns, în cele din urmă, am descoperit-o crescind dintr-un fel de vegetație de băleți — barăci încărcate cu figurine de ghips, fin de staniol, inimi de celuloïd. (...) Catedrala nu există. Într-un colț, patru imensi meleci de piatră, extraordinar de frumoși și de insolvi în peisajul acela răvăsit, cu coarnele rețeazate de la jumătate de un accident sau poate de intenția artistului. Am trecut de ei, dincolo de zidul solitar de piatră. Știam că este singurul element al construcției definitiv în timpul vieții lui Gaudi. Și, evident, n-am mai văzut niciadată ceva asemănător.

Prima impresie e că te află în fața intrării unei peșteri. Piatra pare lucrată de ape și de vînturi. Pare un monument al naturii, mai ciudat poate decât altele, dar, cum

(Continuare în pag. a V-a)

Salvador de Madariaga

Criteriul dramatic

Viața politică a țării este ca o piesă de teatru sau ca un roman, iar forțele care acționează nu sunt principii, ci personalități în carne și osse. Sigur, în Franță, principiile se încarnează în persoane: în Spania, protagoniștii scenelor politice sunt acionații de principii mai mult sau mai puțin impede simțite; dar ceea ce trebuie să reținem este că, în general, în Franță, principiile mină persoanele și le dau relief și autoritate, în timp ce, în Spania, protagoniștii scenelor politice, al căror prestigiu emană din propria lor persoană, sunt cei care împrumută principiilor întimplător adoptate forță și puterea lor mobilizatoare.

Era de așteptat. Știm, pe de o parte, că genul Spaniei este atât de individualist, incit spaniolul oriunde intră, intră cu totă ființa lui; de altfel urmare, șefii politici spanioși sunt fluide și schimbătoare. Rațiunea acestei atitudini ar părea să fie aceea că spaniolii, a căror fidelizeitate politică este mai mult personală decât obiectivă, sunt totdeauna dispuși să-și lase ideile să evolueze pe linia evoluției urmată de ideile personajelor lor reprezentative.

Același lucru se poate spune despre ușurința relativă cu care se fac și se desfăc în Spania situațiile politice. În alte țări, un șef politic important înseamnă moarte politică. Nu-i cazul în Spania. Pentru că, așa cum spectatorul unui spectacol dramatic recunoaște că un trădător este un personaj tot atât de important ca și eroul, spectatorul scenei politice acceptă-instinctiv dreptul de-a rămâne pe scenă al oamenilor politici de toate tendințele, chiar și cele mai nefaste. Criteriul politici engleze este etic și economic. Sir Charles Dilke și Parnell s-au pomenit expulzați din politică pentru că au fost implicați în niște istorii de adulter. Alți șefi au eşuat pentru că au administrat fără prea mult succes treburile țării, din cauză că au mărit impozitele, de exemplu, Franța nu-și concediaza în ansamblu șefii politici. Ea se divide în secte ai căror șefi vin și se duc conform schimbărilor de opinie. Viața politică, în Spania, este, precum știm, o dramă și, în consecință, așa cum actorul rămîne tot actor, omul politic rămîne tot om politic — *pro-homine* cum sună expresia atât de tipic spaniolă — protagonist al teatrului vieții. Din cind în cind, poate părăsi scena, dar nimănui nu-i trece prin minte să-i refuze dreptul de-a se întoarcă.

(*) „Englez, francez, spaniol”, Ed. Meridiane, 1983, pp. 304-306.

„Nemulțumirea mă ține viu și în alertă”

• *Interviu cu regizorul, scenaristul și producătorul Pedro Almodovar.*

Trei din cei mai célébri spanioli — Don Quijote, Sara Montiel și Pedro Almodovar au un numitor comun: s-au născut în La Mancha. Mai nou sosit în lumea celebrității, datorită creațiilor sale cinematografice, ultimul aspira, așa cum se afirmă nu numai în Spania, la legenda primului și simpatia de căre s-a bucurat cea de-a două. L-am cunoscut pe acest regizor de notoritate prezentă în lumea filmului, printre feerică întâmplare, prin intermediul unui cunoscut, ziaristul Miguel Angel Arenas de la cotidianul madrilen „El País”, la un pahar de bere rece, pe terasa celebrului și el zgâriile nori din capitala Spaniei denumit, nici nu se poate altfel, „Picasso”.

O favoare pentru mine. Desigur nu am scăpat prilejul de a discuta cu acest om tiner (are 41 de ani) dar care, în doar 10 ani a făcut o „călătorie” strălucită spre un destin personal care poartă multe nume: „America, Hollywood, Oscar, festivități, succese, bani, iubiri treacătoare și chiar, cum singur afirma, prietenii periculoase”. Deși cunoștătorii îl au înțuit remarcă în jurul ultimei ediții a Festivalului de la Cannes, cunoscătorii său nu spune însă prea mult publicului românesc, cel care a luat cunoștință directă cu una dintre creațiile sale — „Femei în pragul depresiunii nervoase” — abia în acest an, cu prilejul „Zilelor filmului spaniol la București”.

Breviar

PATRU PREMII NOBEL

Literatura spaniolă deține patru premii Nobel. Prină i-a fost acordat, în 1904, lui José Echegaray (care i-a împărțit cu francezul Frédéric Mistral), dramaturg prodigios, autor a peste 150 de piese, considerat de critică „amul lui Calderón” și „al doilea Shakespeare”. Următorii doi laureați sunt poeții Juan Ramón Jimenez (1956) și Vicente Aleixandre (1977), unul remarcabil prin „unitatea și puritatea” operei sale, celalalt prin efortul de „innoire a tradiției poetice spaniole dintr-o lume războieră”. Al patrulea este prozatorul Camilo José Cela (1989), prezent actualmente în librăriile noastre cu romanul „Familia lui Pascal Duarte” (Ed. Libra, 1991).

DICTIONAR LITERAR

Din cei 42 de autori barcelonezi contemporani cuprinși în „dictionarul” alcătuit de Montserrat Moral Prudon și Claude Couiffon pentru „Magazine littéraire” (no. 277, mai 1992), 28 aparțin domeniului catalan și 14 domeniului castilian. Biografiile mai multora dintre ei au, totuși, cîteva puncte comune: războiul civil, exilul, militantismul. Aproape toti posedă o insruație serioasă; doar unul singur e autodidact. Cel mai cunoscut publicului român e, cred, romancierul, Juan Goytisolo. Revista „Semicol 20”, nr. 340-341-342, dedicată integral Spaniei, publică, în antologia sa, proză de Manuel Vazquez Montalban și versuri de Salvador Espriu, Jaime Gil de Biedma, Pere Gimferrer, și patru barcelonezi.

C. Ch.

Iată cîteva pasaje din mai lungul dialog purtat cu cel revenit acasă pentru a face ce îl place cel mai mult: „să muncească cu asiduitate”.

— *Miguel mi-a spus că scrieți scenariul unui nou film.*

— Uite ce e. Hai să ne înțelegem de la început. Eu am așteptă să vîrstă cu tine, nu mă face să mă simt mai bătrân.

— *Bine, dar eu...*

— Portă și tu în tine o dramatică... și tări tale.

— *Probabil. Deci care sunt gîndurile actuale?*

— Ceea ce scriu se schimbă în fiecare zi. Ceea ce se numește inspirație și care te face să te așezi la mașina de scris este reînconștant pe măsură ce lucrez descupăr ce am de spus, lucruri pe care nu le știu de la început.

— *Si unde conduce pașii creatořului?*

— Cred că va fi un film cu personaje feminine.

— *Se putea altfel?*

— Este totuși o premieră pentru mine: povestea unei vendete, în care personajul feminin este funest. Îmi este deosebit de greu să-l construiască. Dar sunt convins că-mi este greu pentru că îmbătrînesc. Să am tot mai multe probleme cu morala personajelor mele. Poate este însă și o influență nefastă de pe piață de filme. Dar mai cred că este ceea ce scriitor și producător de film nu pot scrie despre un personaj pe care nu-l înțeleg complet. Problema pe care o ridică această femeie — de fapt un monstru — este de a o face suportabilă, acceptabilă, fără a o impovăra cu justificări psihologice. Dar, ceea ce fac eu acum este și o incursiune în universul închisorilor de femei, cu ecuațiile ce derivă din această sugestie. Pe lîngă relațiile dramatice pe care le implică prezenta unui personaj în închisoare cu propria familie pe care nu le pot trece cu vederea, trebuie să mă implic în ele, mai există un element dramatic: denisitatea mare de femei pe un spațiu dat, femei care au foarte mult timp la dispoziție. Acolo e își dezvoltă unele abilități, îndemnări pe care în alt context

nici nu le-ar fi descoperit. Sper de asemenea, să pot injecta o doză de umor, fără însă ca acesta să modifice conținutul, ceea ce nu este deloc ușor de realizat.

— *Am înțeles că ați admis că este greu să creezi un personaj negativ. Dar simt că P.A. nu poate privi personajele fără o anumită tandrețe.*

— Fără acea tandrețe de care vorbești nu aș fi putut face un film. Nu pot să cred că cei răi sunt răi în sine, iar cei buni sunt angelici. Asemenea personaje nu reflectă complexitatea vieții. Sunt sigur că nu sunt oameni răi în sine. Sunt sigur că aceștia au o mulțime de motive în spate, care îi determină la rău. Eu trebuie să cunoasc personajul pentru a-l explica și cred că aproape toate personajele pot fi înțelese dacă îți dai interesul să le privești în profunzime. Prin propriații personale. Cele mai mari cruzimi omenesci și cele mai mărețe fapte de eroism. Toate acestea sunt închise în mine, dar uneori am nevoie de multă muncă ca să le descupăr. Un alt proiect la care mă gîndesc este adaptarea unei cărți de Ruth Radell, „Carne vie”, un fel de roman gotic contemporan. Sper să termin filmul la sfîrșitul lui 1992, după trei ani de lucru. Lucrez la acest film cu Christopher Hampton, cel care a scris și „Prieteni periculoase”. Eroul este un

violator, dar eu nu vreau să-l tratuz ca pe un monstru. Însă mentalitatea lui este ceva ce încă nu am reușit să prind.

— *In ce măsură „Femei în pragul depresiunii nervoase” (film propus pentru Oscar) a schimbat viața lui Pedro Almodovar?*

— Viața mea de acum înseamnă cu mult mai puțin decât acum 4 ani. Acest lucru este cel mai mare rău care mi se frage din acest film. Pe de altă parte succesul este minunat. Este o experiență pe care ar trebui să o trăiască toți. Înainte de toate pentru că începând cu momentul de vîrf te gîndești la alte lucruri, succesele te preocupă mai puțin. Dar, în domeniul personal viața mea este mai plăcătoare ca înainte. Să devii o celebritate este un coșmar. Viața care încjoară o celebritate este mult mai stupidă, decât cea care încjoară orice altă persoană. Succesul aduce lucruri minunate: oamenii te consumă, ar loc o comunicare, ceea ce este un miracol și vin și banii, ceea ce este alt miracol. Dar esti plasat într-o poziție incomodă, o situație în care eu nu aș dori să trăiesc prelungit. Nu am fizicul și mentalitatea unui star. La început m-am jucat de-a starul. Dar cînd știi că adevărat ce este acesta, totul devine insuportabil. Te trezești în-

tr-o mulțime de situații impuse în care nu ești spontan și nici cei din jurul tău nu sunt. Viața de star este și nesănătoasă și patetică. Cred că a sosit momentul să mă stăpînească de această teribilă tentație. Altfel nu mai am mult de trăit, cel puțin în domeniul creației. Este foarte greu. La început m-am distrat, dar cînd am început să mă controlez lucrurile imi scăpu din mînă. Cînd am arătat primele semne de saturare au început să apară și primele fisuri în relația, mai întîi cu ziaristi și apoi, cu publicul. Nebăgindu-în seamă, încep să se răzbune și se îseă o luptă incomodă. În viață personală lucrurile devin și mai rele. Celebritatea a schimbat cele mai normale situații. Fața amestecată cu activitatea zilnică produce cova monstruos. O altă parte deranjantă este acela că în momentul în care devii faimos te transformi într-o personalitate „Kitsch”, fapt care nu poate fi evitat. Mă vad din afară și tremur la ideea a ceea ce ar putea gîndi despre mine cîndva care nu mă cunoaște.

— *Nu ești un om fericit, domnule Almodovar?*

— Cred că ideea mea despre felicitate este atât de extraordinară, încît nu poate fi cuprinsă, este ceea ce abstract.

— *Să din această afirmație, ca de altfel din tot ce am auzit am perceput o undă de amărăciune, de resemnare.*

— Pe mine nemulțumirea mă menține și în alertă. Mă lupt pentru situațile vieții zilnice la fel de mult ca ceilalți care, cred că se luptă pentru fericire. Ceea ce contează pentru mine este că această luptă să aibă un sens, să fiu implicat dar ea să nu-mi fie impusă. Sunt foarte vulnerabil, dar nu fragil. La fel cum sunt o persoană nemulțumită, dar nu frustrată. Eu consider nemulțumirea ca o latură negativă a vieții mele. Deși s-ar putea să gresesc,

Interview realizat de Cornel CEPARIU



• Bavastro — „Scene din Barrio Chino”.

LUXUL A L'ESPAGNOL

Adevăr vă spun vănu, frumoase! La modă este o linie fierbință inspirată de Spania și simbolurile ei, de ardența temperamentei iberice. Vor fi văzute, desigur, la Olimpiadă, în rîndul grăgioaselor spectatoare, cîteva dintre aceste modele, semnate de cei mai renunțăti stilisti ai lumii, cum ar fi, de pildă, Karl Lagerfeld. Se boară, aşadar, cu eleganță cabrata a unei dansatoare de flamenco, fustele bogate, cu multe volane din tulile strălucitor, somptuoase bluze din voal, satin, cu jabouri, cu volanășe la mineci, și paljări din pări negru străpînt cu păieți. Pantalonii de toroare sunt la mare treccere, mantilele și ciorapii colorați, la fel. Jupele cu franjuri, boleroarele tradiționale, brîul lat, de mătase, culorile „matador” sunt vedetele acestui sezon, toate în amestec cu o pasionalitate dezlaunuită, specifică acestui popor înflăcărat. Imprimeurile sunt fastuoase, pe ele regăsindu-se sugestia superbelor grafisme de pe mozaicurile semnate de un Gaudi. Nelipsite, seara mai ales, sunt impermeabile de taftă neagră și pînă, mănușe lungi, lucioase, înținse pînă la cot, poșetele de antilopă în formă de evantai, cu decorații mari, argintii. Bijuteriile, foarte originale, sunt confecționate din fier forjat, din piele din os, siște și coral. Si, pentru că totul pare acum o redescoperire

Atelier literar

VIORICA ZAHARIA — Bacău: Nu-mi amintesc să fi primit un manuscris cu titlul „Murmure siderale”. Cum susțineți că a fost trimis în februarie, pînă acum ar fi trebuit să primiște deja un răspuns. Or, răscolind mapa cu manuscrise, nu am dat de nici una din cele 38 poezii expediate. E posibil să vă fi jucat poșta vreo farsă, intrucât la noi nu se pierde nimic. Oricum, dacă aveți răgăzul necesar, e bine fie să ne retrimită o copie a grupajului, fie să treceți pe la redacție, pentru a lămurii lucrurile.

LOREDANA DĂNILĂ — Bacău: Am primit și ultimul plic. Mai înarmătează cu puțină răbdare și pînă la urmă totul va fi bine.

SIMONA CHELIU — Onești: Deocamdată, dorința ta nu poate fi îndeplinită, intrucât poezia, în întregul ei, nu întrunește calitățile necesare publicării. Cum ești încă elevă, ai tot timpul să evoluezi. Dacă vrei, nu mai poți trimite și alte corespondențe. Dacă nu, te sfătuiesc să iezi legătura cu poetul Gheorghe Izbășescu, coordonatorul cenacului „Zburătorul”, ce funcționează pe lîngă Clubul Elevilor din municipiul în care trăiești și înveți.

Cornel GALBEN

Carmen MIHALACHE POPA

bizarerile naturii sunt fără sfîrșit, te minunează, fără să te mîre. Deocamdată, însă, în acești stropi și șiroaie de rocă duse de întâmplare, deslușești o literă, apoi un cuvînt. Ti se pare neverosimil, nimic nu e mai nepotrivit decât cuvîntul în această dezlaunuire minerală, dar ochiul descupere tot mai multe vorbe săpate în piatră, sau adăugate de piatră pe piatră, imense litere, cit stăru unui om probabil, seriind în jurul turnurilor la nesfîrșit *sancus, sanctus, sanctus* și, mai nebunesc, încă, de sus în jos, *osana, osana* și *excelsis, excelsis*. Deasupra scris *vita, veritas*, în dreptul statuilor apar nume personajelor reprezentate, și totul devine absurd pentru că, astfel, descupere, printre convulsiile stîncii, statu și sculpturi — impunătoare grupuri de curcani cu cozile umflate, mense grupuri de păuni orgolioși și disprețuitori. Mai sus, în virfurile ascuțite ale turnurilor, uriașe fructe, legume, cereale, ananasi, frunze, iarbă, palmieri, eucalipti. Există, în tot acest haos de forme și reprezentări, o extremitate libertate care nu poate izvorî decât din forță, o extremitate forță care nu poate izvorî decât din iubire. Gaudi nu respectă nici una dintre legile construcției de biserici, pentru că el respectă mereu marea lege din care au izvorit ele. Încă o teribilă confuzie a faptului că singura axiomă a artei este „îmbește și fă ce

* „Orase de silabe”, Ed. Sport-Turism, 1987, pp. 125-126.

Joi 23 iulie 1992